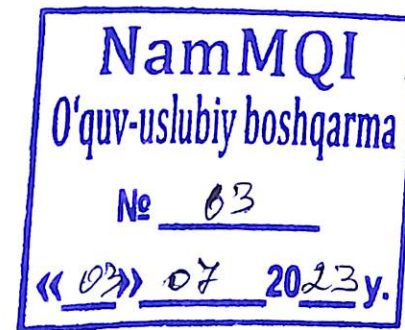

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

YONG'IN XAVFSIZLIGI
FANINING
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:
Ta'lim sohasi:
Ta'lim yo'nalishi:

1 000 000 – Xizmatlar
1020000 – Gigiyena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi
61020200 – Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi (tarmoqlar bo'yicha)

Fan modul kodi YX2512	O'quv yili 2024-2025	Semestr 4, 5	ESTS – Kreditlar: 4-semestr 6, 5-semestr 6.
Fan modul turi majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftalik dars soatlari 4
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari, soat	Mustaqil ta'lim, (soat)	Jami yuklama (soat)
1 Yong'in xavfsizligi	4-semestr: 75 (ma'ruza 30, amaliy 30, seminar 15); 5-semestr: 90 (ma'ruza 30, amaliy 45, seminar 15);	4-semestr- 105; 5-semestr- 95	4 semestr – 180; 5-semestr – 180.
2	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni</p> <p>«Yo'ng'in-portlash xavfsizligi» fanini o'qitishdan maqsad Namangan muhandislik-qurilish institutining Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi yo'nalishi talabalarini ishlab chiqarish korxonalarida mavjud moddalarning yong'inga xavfli tomonlari, yong'in sabablari, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yong'inlarni oldindan sezish va uning oldini olishni, yong'in davrida harakatlanish qoidalarini, yong'inga qarshi kurash chora va tadbirlari asosida ijtimoiy va iqtisodiy zararlar oldini olishdir.</p> <p>Fanning vazifasi yong'in va portlash xavfsizligi bo'yicha talabalarga zamonaviy tushunchalar asosida bilim berishdir. Bunda albatta, talabalarning bilim olishi asosida ular ishchi-xodimlarga tushunchalar, ko'rsatmalar berishini ham ko'zda tutiladi.</p> <p style="text-align: center;">II. Asosiy qism (Maruza mashg'ulotlari) Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p style="text-align: center;">4-semestr:</p> <p>1-modul. Yong'in va portlash xavfsizligining nazariy asoslari</p> <p>1-mavzu. "Yong'in va portlash xavfsizligi" faniga kirish. voddalarning yonish jarayoni. Yong'in va uning kelib chiqish sabablari. Portlash va uning oqibatlari. YOnish va portlash chegaralari.</p> <p>2-mavzu. Yong'in xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari. Korxonalarda yong'in kelib chiqishi. YOn'ing xavfsizligi to'g'risida qonun. Korxonalarda yong'in kelib chiqishi oldi olinishi.</p> <p>2-modul. Yong'in xavfsizligini ta'minlash asoslari. Korxonalarda yong'in xavfsizligini ta'minlashning qonuniy asoslari. YOn'ing xavfsizligini ta'minlashda korxonah rahbarining huquq va majburiyatlar.</p> <p>3-mavzu. Yonish jarayoni, turlari va yonish shartlari haqida umumiy tushuncha. Yonishning fizik kimyoviy asoslari. YOnish uchun zaruriy omillar.</p>		

YOnish jaryonidagi jadallashish fazasi.

4-mavzu. Yonish fazalari va portlash chegaralari. Qattiq moddalarning yonishi va yong'inga xavflilik xususiyatlari. YOnish fazalari. YOnish jarayonidagi yong'in davomiyligi va ularga asosiy sabablar. Portlash chegaralari.

5-mavzu. Gazsimon moddalarning yonish va portlash xususiyatlari. Qattiq va suyuq moddalarning gazsimon holatga o'tish shartlari. Ishlab chiqarish jarayonlarida yonuvchi moddalar changlarining hosil bo'lishi. Changlarning yonishi va portlash xususiyatlari. CHanglarning yonish va portlashiga qarshi choralar belgilash.

6-mavzu. Yonuvchi suyuqliklarga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablari. YOnuvchi suyuqliklar va ularning turlari. Suyuqliklarning yonishi va ularning yonishga xavflilik darajalari. YOnuvchi suyuqliklarga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablari.

3-modul. Yong'in xavfsizligini ta'minlash xizmati.

7-mavzu. Yong'indan saqlash xizmati, uning turlari, asosiy vazifalari. Davlat yong'indan saqlash xizmati. Davlat yong'in xavfsizligi xizmati. YOn'ingindan saqlash xizmati asosiy vazifalari.

8-mavzu. Korxonalarda yong'indan saqlash xizmatini tashkil qilish. Obyektlardagi yong'in-texnika komissiyalari. Korxonalarda yong'indan saqlash xizmatini tashkil qilish. Korxonada yong'in xavfsizligi xizmatini tashkil qilishda xodimlarni tanlash.

9-mavzu. O't o'chiruvchilar drujinalari va jamiyati. Ko'ngilli o't o'chiruvchilar drujinalari. Yosh o't o'chiruvchilar drujinalari. Yong'inga qarshi kurash jamiyati.

4-modul. Bino va inshootlarning yong'in xavfsizligini ta'minlash

10-mavzu. Bino va inshootlarni yong'in xavfsizligini ta'minlash asoslari. Korxonalarini va boshqa obyektlarni loyihalashda yong'in xavfsizligini ta'minlash. Bino va inshootlarni yong'in xavfsizligi talablarini bajarish. Binolarda yong'in xavfsizligini ta'minlashda omborxonalar hisobi.

11-mavzu. Sanoat korxonasi hududini zonalariga ajratish. Xavfsizlik zonalarini va ularning ahamiyati. Korxonadagi yonuvchi moddalar turlariga mos holdagi xavfsizlik zonalarini ajratish. YOn'inginga xavfli ishlab chiqarish korxonalarini qurishda binolar joylashuvining o'lchamlari.

12-mavzu. Binoda yong'in uzluksizligi o'zgarishiga ta'sir qiluvchi omillar. Binolar qurilishida ishlatiladigan moddalarning turlari. Binolarni bezatishga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablari. Binoda yong'in uzluksizligi o'zgarishiga ta'sir qiluvchi omillarni oldindan belgilash.

13-mavzu. Modda va materiallarining yonuvchanlik bo'yicha guruhlanishi. Modda va materiallarning yonuvchanligi. YOnuvchanlikda impuls haroratlar o'rni. Modda va materiallarining yonuvchanlik bo'yicha guruhlanishi.

14-mavzu. Bino va inshootlar konstruktiv elementlarining olovga chidamliligi, chidamlilik chegaralari. Modda va materiallarning olovga chidamliligi. YOnuvchi moddalarga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablari.

Bino va inshootlar konstruktiv elementlarining olovga chidamliligi, chidamlilik chegaralari.

15-mavzu. YOnuvchi moddalarga olovga chidamliligini oshirish usullari. YOnuvchi moddalarni yonmaydigan moddalar bilan qoplash usullari. YOnmaydigan yupqa materiallarni qoplash usullari. Antipirenlar va ularning amaliy ahamiyati.

5-semestr:

1-mudul. Bosim ostida ishlovchi idish va qurilmalar xavfsizligi

1-mavzu. Bosim ostida ishlaydigan idishlarni ishlatishda xavfsizligini ta'minlash. Bosim ostida ishlaydigan idishlarni yog'in-portlashga qarshi texnik holatini tekshirish va ularni sinash usullari. Bosim ostida ishlaydigan idishlarni yog'in-portlashga qarshi texnik ko'riklarini tashkil qilish.

2-mavzu. Suyultirilgan va yuqori bosimdagi gazlarni saqlash va tashish ballonlari. Yuqori bosimdagi idishlarning turlari, ishlatilish sohalari. Suyultirilgan va yuqori bosimdagi gazlarni saqlash ballonlari yog'in xavfsizligini ta'minlash. Suyultirilgan va yuqori bosimdagi gazlarni tashish ballonlari yog'in xavfsizligini ta'minlash.

3-mavzu. Bosim ostida ishlovchi idishlarning saqlovchi qurilmalari. Bosim ostida ishlovchi idishlarning saqlovchi qurilmalari konstruksiyalari. Bosim ostida ishlovchi idishlarning saqlovchi qurilmalari yordamida yog'in xavfsizligini ta'minlash.

2-mudul. Texnologik jarayonlarda yog'in xavfsizligini ta'minlash

4-mavzu. Texnologik jarayonlarda yog'in xavfsizligi. Ishlab chiqarishda texnologik jarayonlarning yog'in xavfsizligini ta'minlash. Ishlab chiqarishda texnologik jarayonlarning yog'in xavfsizligini ta'minlash yo'riqnomalari.

5-mavzu. Portlash va yong'inga xavfli bo'lgan ishlab chiqarish xonalarinig sinflanishi. Portlash va yong'inga xavfli bo'lgan ishlab chiqarish xonalarinig sinflanishi. Ishlab chiqarish xonalarini yog'in xavfsizligi bo'yicha jihozlanishi.

6-mavzu. Tekstil ishlab chiqarishda qo'llaniladigan modda va materiallarning yong'in xavfi. Tekstil ishlab chiqarishda qo'llaniladigan modda va materiallarning yong'in xavfining yuzaga kelishi. Paxta xom-ashyosini qayta ishlash jarayonida yog'in xavfsizligi. Paxta xom-ashyosini saqlash maydonlariga bo'lgan talablar.

7-mavzu. AYoQShlarni loyihalashda yong'in-portlash xavfsizligini ta'minlash chora - tadbirlari. AYoQShlarning shaharlar tizimida joylashish tamoyillari. Avtomobillarga yoqilg'i quyish inshootlarining bosh rejasini loyihalashga qo'yiladigan asosiy talablar.

8-mavzu. Tez alanganuvchi suyuqlik moddalarni tashish va tushirish jarayonida yong'in - portlash xavfini kamaytirish usullari. Kimyo sanoatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yong'inlarni oldini olish bo'yicha profilaktik chora-tadbirlar.

9-mavzu. Yong'in chiqish, portlash xavfi bolgan obyektlardagi transport va kommunal tizimlardagi avariya va halokatlar. Yong'in

chiqish, portlash xavfi bolgan obyektlardagi transport va kommunal tizimlar. Transport obyektlardagi yong'inlarni o'chirish. Yong'inning rivojlanish va o'chirishning o'ziga xos tomonlari.

10-mavzu. Shamollatish qurilmalariga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablari. Shamollatish qurilmalarining turlari, ishlash prinseplari. Ishlab chiqarish jarayonida hosil bo'ladigan zararli chiqindilar va ularning yong'indan xavfliligi

11-mavzu. Elektr jihozlariga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablari. Elektr qurilmalari bilan ishlaganda yong'in xavfsizligini ta'minlash. Korxonalarda muhandis - texnik xodim elektr uskunalaridan foydalanganda yong'in xavfsizligini ta'minlashga qo'yiladigan xavfsizlik talablari.

12-mavzu. Yong'indan darak (xabar) beruvchi vositalar. Yong'indan darak (xabar) beruvchi vositalarning turlari. Tutundan xabar beruvchi vositalar. Issiqlikdan xabar beruvchi vositalar. Yorug'likdan xabar beruvchi vositalar. Yong'indan darak (xabar) beruvchi vositalar uchun hisoblash ishlari.

13-mavzu. Avtomatik o't o'chirish vositalari, ularning turlari. Avtomatik o't o'chirish vositalari, ularning turlari. Yonmaydigan gazli avtomatik o't o'chirish vositalari. Kukunli avtomatik o't o'chirish vositalari.

3-mudul. Yong'in va portlash xavfi bo'lgan ob'ektlarda avariya-qutqaruv va kechiktirib bo'lmaydigan ishlarni olib borish.

14-mavzu. Yong'in paytida odamlarni binolardan evakuatsiya qilish. Evakuatsiyani tashkil qilish qoidalari. Evakuatsiya rejası. Odamlar oqimining harakat o'lchamlari. Evakuatsiya yo'llari va o'lchamlari. Majburiy evakuatsiya jarayoni. Yong'in paytida odamlarni binolardan evakuatsiya qilish. Evakuatsiya vaqtini aniqlash. Chiqish eshiklari va yo'laklariga qo'yiladigan asosiy talablar. Yongin joyidagi xavflarni aniqlash. Yongin ob'yektidagi odamlar sonining evakuatsiya vaqtiga ta'siri. Evakuatsiya tartibi.

15-mavzu. Yong'inni o'chirish usullari, moddalari va vositalari. Yong'inni o'chirish usullari, moddalari va vositalari. Yong'inni o'chirish usullari. O't o'chiruvchi moddalar, ularning turlari va xossalari. O't o'chirish vositalarining yong'in turi bo'yicha qo'llanilishi. Burchak qalqonlari, ularning turlari, ishlash prinsiplari. Gidrantlar va ularning ishlash prinsipi.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

4-semestr:

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalarni amaliy mashg'ulotlarni ma'ruzalar matni va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jumallar, internet materiallari bilan ishlashni, standart va malaka talablariga mos ravishda bajarishni o'z ichiga oladi.

Amaliy mashg'ulotlarning taxminiy ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining yong'in va portlash xavfsizligi boyicha meyoriy hujjatlari talablarini o'rganish (Yong'in xavfsizligi to'g'risidagi qonun va boshqalar).
2. YOnuvchi moddalar uchun yong'in xavfsizligi talablarini o'rganish.
3. YOnuvchi moddalarning turlari bo'yicha ularni omborxonalariga

joylashtirish tartibi.

4. Gazlardan foydalanishda yong'in xavfsizligini ta'minlash usullari.
5. YOnuvchi moddalarning changlarining yonish xossalari va portlash xavfini oldini olish usullarini o'rganish.
6. Yong'in xavfini belgilaydigan omillarni o'rganish.
7. Korxonalarda yong'in xavfsizligini ta'minlashga doir hujjatlarni o'rganish.
8. YOng'in xavfsizligi qoidalarini ishlab chiqish usullari.
9. YOng'in xavfsizligi bo'yicha o'qitish ishlarini tashkil etish usullari.
10. Yong'in holatini baholash.
11. Yonuvchi mahsulotlarning yonish konsentratsiyasi va bug'lanish intensivligi hisobi.
12. YOnuvchi moddalarning guruhiga mos holda xavfsizlik zonalarning hisobini o'rganish.
13. Sanoat korxonalarida yonish-portlash xavfini aniqlash.
14. Xavfli hududlarda portlash o'chog'ini aniqlash.
15. YOng'in bo'yicha ikkilamchi zararlarni hisoblash ishlarini o'rganish.

5-semestr:

1. Yonuvchi materiallarning yong'in bosimi va binolarning funksional vazifasiga ko'ra yong'in rivojlanishi xavfi darajasiga ko'ra xonalarning toifalanishi.
2. Ishlab chiqarishda qo'llaniladigan modda va materiallarning o'z-o'zidan yonish shart-sharoitlarini va uni tavsiflovchi ko'rsatkichlarni o'rganish.
3. Xavfli ishlab chiqarish obyekti o'chirishda yonish maydoniga qarab kuch va vositalar hisobi.
4. Yong'in o'chirishda bino inshootlarning asosiy konstruktiv elementlarning yong'inga bardoshlilik darajasi hisobi.
5. Bino va inshootlarda taktik o't o'chirish vaqtini hisoblash.
6. Yong'inda evakuatsiya yo'llarini hisobi.
7. Evakuatsiya qilishda avtozinapoyani tushirish tezligini hisobi.
8. Avtomatik yong'in haqida xabar beruvchi qurilmalarni o'rnatish hisobi.
9. Yong'indan ogohlantirish tizimining bino va inshootlardagi texnologik va elektrotexnik jihozlar va boshqa tizimlar bilan o'zaro bogliqligi.
10. Dastaki o't o'chirish vositalarining turlari.
11. Bino va inshootlardagi suv zahiralarning yong'in davri uchun qulay joyda bo'lishligining hisobi.
12. YOng'in davrida ishlatiladigan suv zahiralari hisobini chiqarish usullari.
13. O't o'chirishda yong'in turi va yonuvchi moddalar turlariga ahamiyat berish asosida o't o'chirgichlarni tanlash.
14. Yong'in xavfsizligining aholi o'rtasidagi profilaktik tadbirlari mavzularini tanlashni o'rganish.
15. Avtomobillarga yoqilg'i quyish inshootlarining bosh rejasini loyihalashga qo'yiladigan asosiy talablarni o'rganish.
16. Rezina, shina sanoatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yong'inlarni oldini olish bo'yicha profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqish.

17. Yong'in chiqarish xavfi bo'lgan obyektlardagi transport va kommunal tizimlardagi avariya va halokatlarni oldini olish usullarini ishlab chiqish.
18. Transport vositalarida yong'in kelib chiqishining asosiy sabablarini o'rganish va ularga qarshi choralarini belgilash.
19. Yong'inning rivojlanishdagi asosiy sabablar va o'chirish usullarini ishlab chiqish.
20. YOnuvchi chang mavjud bo'lgan korxonalarda shamollatish qurilmalariga qo'yiladigan yong'in xavfsizligi talablarini o'rganish.
21. Ishlab chiqarish jarayonida hosil bo'ladigan zararli chiqindilarning ikkilamchi, ya'ni yong'inga xavfliligini o'rganish.
22. Elektr jihozlarini montaj qilish sxemasini o'rganish va undagi erlantirish qurilmalarining hisobi.
23. YOng'inni o'chirishni tashkil etish usullari.

IV. Laboratoriya ishlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar (6 soat)

Laboratoriya mashg'ulotlari uchun o'quv soat ajratilmagan.

V. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalarni seminar mashg'ulotlarni ma'ruzalar matni va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jurnallar, internet materiallari bilan ishlashni, standart va malaka talablariga mos ravishda taqdimot, turli xil mashqli o'yinlar bilan bajarishni o'z ichiga oladi. Seminar mashg'ulotlarning ro'yxati:

4-semestr:

1. "Yong'in va portlash xavfsizligi" fani bo'limlarini tavsifiy tomondan tushuntirish va mohiyatini anglab etish.
2. Yong'in xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslari.
3. Korxonada yong'in xavfsizligini ta'minlash asoslari.
4. Yong'indan saqlash xizmati, uning turlari, asosiy vazifalarini "YOng'in xavfsizligi to'g'risida" qonun asosida o'rganish.
5. Korxonalarda yong'indan saqlash xizmatini tashkil qilishning amaldagi holatini tahlil qilish.
6. Texnologik jarayonlarda yong'in xavfsizligini ta'minlash usullari.
7. Korxonalarda yong'in xavfsizligi shtabini tashkil etish.
8. YOng'in kelib chiqishini oldi olinishida ishchilar bilimining o'rni.

5-semestr:

1. YOng'inni o'chirish uchun ishlatiladigan birlamchi o't o'chirish vositalari turlarini o'rganish.
2. Bino va inshootlardagi suv ta'minoti va ularning hisobini bino yuzasiga qarab hisoblash.
3. YOng'in davridagi turbulent yonish turining diffuzion yonish turiga nisbatan xavfliligini o'rganish.

4. Dastlabki o't o'chirish vositalarining tuzilishi va ishlash prinsipini amalda o'rganish.
5. O't o'chirish maqsadida yong'in xududiga kirish davrida salbiy ta'sirlar turlarini o'rganish.
6. YOng'in xavfsizligi to'g'risidagi qonunning o't o'chirish drujinalariga doir moddalarini o'rganish.
7. YOng'in davrida kuzatiladigan portlash sabablari va oqibatlarini o'rganish.
8. O't o'chirish mashina va jihozlarini tahliliy o'rganish aqoslari.

VI. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar
Mustaqil ta'limni quyidagi topshiriqlarni bajarish orqali amalga oshiriladi:
4-semestr:

- Amaliy, laboratoriya, seminar mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rish hamda mavzular bo'yicha berilgan uy vazifalarini bajarish.
- Amaliy mashg'ulotlaridagi hisoblashlarni dasturiy ta'minot asosida amalga oshirish
- Korxonalaridagi ishlab chiqarish jarayonlari davrida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yong'in xavflariga doir tushunchalar bo'yicha stendlar tayyorlash hamda nazariy asoslash bo'yicha hisobotlar tuzish
- Tavsiya etilgan asosiy adabiyotlardan tashqari qo'shimcha o'quv, ilmiy adabiyotlardan foydalanilgan holda mavzular bo'yicha taqdimot tayyorlash
- Institutdagi yong'in xavfsizligini ta'minlash holatini tahlil qilish.
- Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan va sodir bo'lgan yong'inlar yoritilgan video roliklar, tasviriy plakatlarni tayyorlash
- Korxonada ishchilarining yong'in xavfsizligi yoritilgan video lavhalar tayyorlash.

O'tilgan mavzular bo'yicha test topshiriqlari tuzish.

4-semestr:

- Amaliy, laboratoriya, seminar mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rish hamda mavzular bo'yicha berilgan uy vazifalarini bajarish.
- Amaliy mashg'ulotlaridagi hisoblashlarni dasturiy ta'minot asosida amalga oshirish.
- Korxonalaridagi ishlab chiqarish jarayonlari davrida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yong'in xavflariga doir tushunchalar bo'yicha stendlar tayyorlash hamda nazariy asoslash bo'yicha hisobotlar tuzish.
- Tavsiya etilgan asosiy adabiyotlardan tashqari qo'shimcha o'quv, ilmiy adabiyotlardan foydalanilgan holda mavzular bo'yicha taqdimot tayyorlash.
- Institutdagi favqulodda vaziyatlar davrida evakuatsiya yo'laklari bilan ta'minlash holatini tahlil qilish.
- YOng'in sodir bo'lganda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf va zararli omillar bo'yicha video taqdimot tayyorlash.
- Korxonada ishchilari uchun yong'in xavfsizligi bo'yicha bilimlarini sinash uchun savollar bankini tuzish.

- O'tilgan mavzular bo'yicha test topshiriqlari tuzish.

3 **VII. Ta'lim natijalari / kasbiy kompetensiyalari**

Talaba:

- talaba ishlab chiqarish faoliyatida yong'in xavfini, yong'in bo'lishi va unga qarshi choralar belgilashni o'rganishi;
- ishchilar uchun yong'in xavfsizligi qoidalari, qonunlarini bilishning ahamiyatini tushuntirish darajasida o'rganishi;
- yong'in va portlash davrida, undan keyingi holatlarda harakat tartibini, korxonalariga doir yong'in va portlash oldini olish, olovni o'chirish choralari belgilashni bilishi kerak.

VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Talaba ishlab chiqarish faoliyatida yong'inning xavfli omillari to'g'risida tasavvurga ega bo'ladi;
- Ishchilar uchun yong'in xavfsizligi qoidalari, qonunlari to'g'risida tasavvurga ega bo'ladi;
- Yong'inni o'chirish vositalari, qurilmalari va usullari to'g'risida bilimga ega bo'ladi;
- Yong'in xavfini bartaraf etish, yong'in bo'lsa unga qarshi choralar belgilay oladigan ko'nikmaga ega bo'ladi.

IX. Kreditlarni olish uchun talabalar:

Fanga doir nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirishi kerak.

6 **Foydalaniladigan asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yxati**
Asosiy adabiyotlar

1. Xudoev A.E. tahriri ostida. YOng'in xavfsizligi. 2- nashri. -T.: Uz.R. IIV Yong'in xavfsizligi oliy texnik maktabi. 2007. - 722 b.
2. A.Mark, P. Friend James Fundamentals of occupational Safety and Health. Bernan Press. Germaniya, 2007.
3. A.T.Mamadaliyev., Z.N.Mamadjanov. «Favqulodda vaziyatlar va aholi muhofazasi». -T.: "LESSON PRESS",2022, -300b
4. Yuldashev O.R. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. Darslik.-T.: "Toshkent-Iqtisodiyot", 2014

Qo'shimcha adabiyotlar

5. Mirziyoev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan oliy Majlis Palatalarining qo'shma majlisidagi nutki. -T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. -56 b.
6. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. -T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. -488 b.

7. Azimov X.A. bino va inshootlarda yong'in xavfsizligi. O'quv qo'llanma. –T.: TAQI. 2004.
8. О.Р.Юлдашев, Г.М.Гуломова, Ш.М.Нарзиев. Методические руководство для проведения лабораторных работ по предмету “Пожарная безопасность”. –Т.: ТДТУ-2015.
9. Yuldashev O.R. Yong'in xavfsizligi asoslari. –T.: TDTU. 1995.
10. Qudratov A. Va b. Hayotiy faoliyat xavfsizligi. Ma'ruza kursi. –T.: “Aloqachi”, 2005. -355 b.
11. “Yong'in xavfsizligi to'g'risida”gi qonun. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. –T.: 2009. 40-son.
12. O'zbekiston Respublikasida davlat yong'in nazorati to'g'risida Nizom. O'zR.RMning 1993 yil 17 maydagi 227-son farori bilan tasdiqlangan.

Internet saytlari

13. www.bilim.uz – Axborot kutubxona markazi
14. www.zlyo.edu – OO'MTV sayti
15. www.mvd.uz – ichki ishlar vazirligi sayti
16. www.mchs.uz – Favqulodda vaziyatlar vazirligi sayti
17. www.uznature.uz – Tabiatni muhofaza qilish Davlat qo'mitasi sayti
18. www.standnrt.uz – “O'zstandart” sayti

7	Namangan muhandislik-qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut ilmiy-uslubiy kengashining «_»_____2023 y.dagi ___ sonli majlis bayoni bilan tasdiqlangan.
8	Fan/modul uchun mas'ul: N.Baxriddinov – NamMQI “Mehnat muhofazasi va ekologiya” kafedrasida dosenti.
9	Taqrizchilar: Z.To'rayev – NamMQI Kimyoviy texnologiya kafedrasida professori, texnika fanlari doktori. B.Axmedov – NamMTI dotsenti.

